

Д-р Софка Хаџиевска<sup>1</sup>

**НАВРЕМЕНОТО ОТКРИВАЊЕ НА ТРГОВИЈАТА СО ДРОГИ ОД СТРАНА НА  
ПОЛИЦИСКИТЕ СЛУЖБИ-ИМПЕРАТИВ ЗА ПРЕВЕНИРАЊЕ НА ЗАВИСНОСТА  
ОД ДРОГИ**

1.04 Стручна статија

УДК: 343.575:351.74(497.7)

**Апстракт**

Зависноста од дроги во современи услови има достигнато толкави размери, што со право може да се прогласи за епидемија. Тоа јасно може да се види од нејзиното присуство во речиси сите региони и земји во светот, преку зголемениот обем на трговијата со дроги, влијанието што го има врз здравјето на поединци и нејзиното брзо ширење низ различните општествени слоеви. Ширењето на зависноста од дрога, несомнено имплицира и ширење на мноштво илегални дејствија поврзани со дрогите. Со други зборови, таа експанзија на дрогите овозможува да се конституира и посебен вид криминалитет познат како нарко-криминалитет, кој има свои лични обележја и карактеристики и кој брзо плето се распространува низ целиот свет, поради можноста од остварување на високи профити. Откривањето на овој вид криминалитет, бара вклучување на голем број општествени субјекти. Притоа, најголема улогаат во откривањето на нарко-криминалитетот имаат полициските служби, чие ефикасно работење не само што ќе се овозможи навремено откривање и спречување на нарко-криминалитетот, туку и ќе создаде услови за превенирање на зависноста од дроги на долг рок.

**Клучни зборови:** зависност од дроги, трговија со дроги, нарко-криминалитет, полициски служби, превенција.

---

<sup>1</sup> Доктор на правни науки, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје

## **Вовед**

Проблемот со трговијата со дрога уште од почетокот на шеесеттите години од минатиот век е во фокусот на перманентна интернационална опсервација. Тоа е така бидејќи недозволената трговија со дрога е феномен кој во светски размери претставува сериозна закана за човештвото и за неговиот натамошен развото.

Експанзијата на криминалот со дроги на меѓународно ниво ја поттикнуваат повеќе фактори, и тоа: постојан тренд на развој на економски план на меѓународната заедница; зголемување на меѓународниот сообраќај на луѓе, стоки и информации; меѓународна трговија; распаѓање на социјалистичкиот блок и создавање т.н. „земји во транзиција“ со изразено присуство на правен, политички и вредносен вакуум; постоење разлики во пристапот кон проблемот помеѓу националните законодавства и меѓународното право, што е резултат на различните правни системи, а кое оневозможува ефикасен настап на меѓународен план во сузбивањето на криминалот со дроги.<sup>2</sup> Кон ова може да се додаде и проблемот со т.н. „земји од третиот свет“ кои имаат други приоритети и помалку ресурси на располагање, па, според тоа, не се во состојба да ги апсорбираат и неутрализираат последиците од зголемената употреба и трговија со дроги.

Ако трговијата со дроги се разгледува во поширока смисла, тогаш несомнено може да стане збор за постоење и континуирано развивање на посебен вид криминалитет познат како нарко-криминалитет, кој опфаќа широк спектар на илегални дејствија поврзани со производството, дистрибуцијата и прометот на дроги и психотропни супстанции и има свои посебни обележја и карактеристики. Денес, овој вид криминалитет нема географски, национални, расни, или други ограничувања и во сè поголем број земји создава економски, социјални, здравствени и политички проблеми.

### **1. Осврт на нарко-криминалитетот во современи услови**

Под поимот нарко-криминалитет се подразбира илегалното производство и промет со дроги, психотропни супстанции и прекурзори и со нив поврзаните илегални активности.<sup>3</sup> Криминалниот аспект на производството и прометот со наркотични дроги се однесува на злоупотребата, односно користењето различни психоактивни супстанции, надвор од нивната ограничена и дозволена употреба за научни и медицински цели, додека пак предмет на злоупотреба - производство, промет, дистрибуција и користење се различните

<sup>2</sup> Гогов, Б., Движење на криминалот со дрога во Република Македонија, Безбедност, бр. 3, Скопје, 1998, стр. 325

<sup>3</sup> Сулејманов, З., Криминологија (четврто издание), Графохартија, Скопје, 2009, стр.137

дроги и психотропни супстанции.<sup>4</sup> Она што постојано го стимулира овој криминалитет се несразмерно високите профити што се стекнуваат со производството и трговијата со дроги и со тоа се овозможува постојано унапредување на средствата и методите на производството и на начините на нивно продавање и растурање, но и вложување големи средства во заштита од казниот прогон, односно за намалување на ризикот да бидат откриени од страна на органите на прогонот.

Големиот број фактори, како што се зголемената фреквенција и мобилност на луѓето, подобрите комуникациски врски и транспорт, повисокиот животен стандард и отворањето на границите, овозможуваат и продажбата на дрога да забележи пораст преку интернационализација на овој тип криминалитет. Всушност, според извештајот на Европол за европските пазари на дроги во 2013 година, глобализацијата е главниот двигател за развојот на производството, дистрибуцијата и за прометот на психоактивни супстанции во многу земји во Европа. Уште повеќе, интернетот има огромно значење и како алатка за комуникација и како онлајн-пазар за трговијата со дроги, а згора на сè и како место на кое може да се најдат многу информации и едукација за најновите достигнувања на полето на одгледување на канабисот, за производството на синтетичките дроги и за начините за прикривање на кокаинот.<sup>5</sup>

Имено, трговијата со дроги преку мрежа позната како криптомаркет или „темна мрежа“ започна во 2009 година со неколку веб-страници кои функционираа тивко. Денес, трговијата со дрога преку интернет е значителна, а користењето на криптомаркетите подразбира и поделба на улогите и можност за различни начини на плаќање.<sup>6</sup> Во таа насока, една неодамнешна студија која ја истражува продажбата на 16 големи криптомаркети помеѓу 2011 и 2015 година, проценува дека на продажбата на дроги отпаѓаат повеќе од 90% од вкупните приходи од глобалните криптомаркети. Речиси половина (46%) од вкупната продажба на овие маркети, потекнува од продавачи со седиште во Европа, од кои како главни продавачи се јавуваат Германија, Холандија и Велика Британија.<sup>7</sup>

---

<sup>4</sup> Камбовски, В., Организиран криминал, 2 август С - Штип, Скопје, 2005, стр. 273

<sup>5</sup> Види: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/illicit-drugs-eu-report-unveils-new-worrying-trends-in-smuggling-and-consumption>

<sup>6</sup> Mounteney, J., Oteo, A., Griffiths, P., European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, The internet and drug markets, EMCDDA Insights 21, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2016, p.13

<sup>7</sup> European Drug Report 2017: Trends and Developments, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017, p.20

Овие податоци покажуваат дека начините за трговијата со дрога постојано се усовршуваат и софистицираат, па оттука и сè почесто се користат најновите технолошки достигнувања, особено во поглед на начините за дистрибуција на дрогата. Токму како да потврда, последните евиденции на запленета количина на дрога покажуваат дека дистрибутерите на дрога сè почесто ги користат модерните техничко-технолошки средства, па така најновиот тренд на пренос на дрога е преку дрoнови, кои во зависност од големината може да пренесат и до 15 килограми товар.<sup>8</sup>

Сепак сè уште најактуелни и проверени остануваат класичните начини за транспорт и дистрибуција на дрогите низ светот, познати како рути или канали за транспорт, кои зависат првенствено од видот на дрогата што се дистрибуира, односно од нејзиното потекло. Генерално во практиката се познати неколку рути, односно канали низ светот кои се карактеристични за транспорт на поединечни видови дроги. Така, на пример, за хероинот најпознати рути се: Златниот триаголник (Лаос, Бурма, Тајланд), Златната полумесечина (Авганистан, Иран, Пакистан) или Мексико; за кокаинот се: Боливија, Колумбија или Перу, иако постојат и други пазари и места на производство.<sup>9</sup>

Нарко-криминалитетот е карактеристичен и за земјите од Балканот и има свои специфичности, имајќи ги предвид географската положба и политичко-економската состојба на овие земји. Нарко-криминалитетот е еден од главните типови на организиран криминал што опстојуваат на овие простори, бидејќи носи голем профит и речиси секогаш е придружен со недозволена трговија на оружје, рекет и корупција. Балканот најчесто се јавува како транзитно подрачје познато како „Балканска рута“, а многу поретко се јавува како производител, но се јавува и како крајна дестинација во која се продаваат хероин, кокаин, екстази, амфетамин и канабис ако се има предвид бројот на лицата што користат дроги во земјите од Западен Балкан.

## **2. Нарко-криминалитетот во Република Македонија**

Република Македонија не се јавува ниту како главен производител ниту како главна транзит-точка за недозволени дроги, иако се простира на т.н. „Балканска рута“ која често се користи за пренесување хероин, марихуана и хашиш. Сепак, податоците покажуваат дека транспортот на дрога повеќе се одвива преку северниот дел од „Балканската рута“, каде што Република Македонија е изоставена.

---

<sup>8</sup> Види: <http://www.businessinsider.com/colombian-cocaine-drug-smuggler-using-drones-2016-11>

<sup>9</sup> Лајман, Д., М., Потер, Б., Г., Организиран криминал, Магор, Скопје, 2009, стр.232

Имено, во 2004 година во Република Македонија не се евидентирани случаи на домашно производство на хероин или на синтетички дроги. Одгледувањето на афион постои, но е строго контролирано, додека пак дивиот афион континуирано се уништува. Откриено е одгледување на мали количини марихуана за лична употреба во југоисточниот дел на земјата. Мала количина кокаин е внесена во Република Македонија од Бугарија и од Грција во пакети од 1 до 6 килограми, доставена преку авионски пратки или преку курири. Количината на синтетичките дроги што се продаваат во Република Македонија е лимитирана, иако полицијата известува за значителен пораст, а како причина за тоа се наведува ниската цена. Најголемиот дел од синтетичките дроги што доаѓаат во земјата се со потекло од Србија или од Бугарија и се доставуваат преку патнички моторни возила.<sup>10</sup>

Во 2005 година, според евиденциите, трговијата со дрога во Република Македонија е во пораст, но количината на заплена дрога во просек е намалена за некои видови дроги (хероин и марихуана), а за некои е зголемена (кокаин и психотропните супстанции).<sup>11</sup> Трговијата со дрога во Република Македонија во 2006 година е во пораст, но расте и домашната употреба на дрогите. Количината на заплена дрога е во пораст за некои видови дроги, како хероин, опиум и марихуана, додека количината на заплена на кокаинот и психотропните супстанции е намалена.<sup>12</sup> Во 2007 година количината на заплена дрога во Република Македонија значително е зголемена во споредба со изминатите години. Меѓутоа, и домашното користење на недозволените дроги е во пораст.<sup>13</sup>

Според Извештајот на Европскиот центар за следење на дроги и зависности од дроги за Република Македонија во 2009 година, во периодот помеѓу 2000 година и 2005 година заплена на дрогата се зголемува. Постои значително зголемување на трговијата со синтетички дроги, а најмногу со екстази. Количината на заплена дрога по видови варира од година на година. Во периодот од 2006 до 2008 заплена на дрога се намалува. Во наведениот период нема заплена на прекурзори, ниту пак се откриени илегални лаборатории за производство на наркотични дроги. Во овој период значителни за одбележување се два случаи на заплена дрога. Првиот случај се однесува на заплена на висококвалитетна дрога кокаин во количина од приближно 500 кг со потекло од

<sup>10</sup> Види: <https://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2005/vol1/html/42368.htm>

<sup>11</sup> Види: <https://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2006/vol1/html/62111.htm>

<sup>12</sup> Види: <https://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2007/vol1/html/80860.htm>

<sup>13</sup> Види: <https://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2008/vol1/html/100781.htm>

Венецуела, наменета за пазарот во Европа, скриена во пластични канти. Вториот случај се однесува на заплена на морфиум во приближна количина од 12 кг, скриен во резервоарот за гориво на патничко моторно возило, наменет за пазарот во Швајцарија.<sup>14</sup> Во периодот од 2009 до 2012 година се забележува генерално намалување на заплена на хероин во нашата држава. Исто така, намалувањето на заплени придонесе и за намалување на понудата, што пак од друга страна ги охрабри корисниците хероинот да го заменат со други супстанции, како метадон, бензодиазепини и трамадол. За разлика од хероинот, беше заплена голема количина на марихуана позната под улично име „Албанка“ со потекло од Албанија. Заплени по различни видови дроги варираат низ годините, со исклучок на дрогите за кои нема достапни информации, а за нотирање е податокот дека во 2012 година околу 600 мл и 1.270 таблети нелегален метадон се заплени во Република Македонија.<sup>15</sup>

Криминалните групи што оперираат во Република Македонија се мултинационални, составени од државјани на РМ, Косово и на Албанија. Тие се особено силни и функционираат одлично на полето на градење криминални мрежи во регионот и во Европа. Криминалните групи од Македонија, во многу случаи, посредуваат при купопродажба на дроги и организираат улична препродажба на дроги во некои европски држави. За да се поврзат со криминални организации од други држави, поради водење заеднички бизнис, еден или неколку члена од групата (во зависност од големината на групата) имаат стратешко значење за криминалната организација. Карактеристично за македонските криминални организации составени претежно од Македонци е тоа што главниот дел на групата го претставуваат неколку лица поврзани по роднинска, другарска или пријателска линија, а останатите се ангажираат по потреба и за вршење одредена задача.<sup>16</sup> Евиденциите покажуваат константна вклученост на македонски државјани во криминалните активности поврзани со трговијата со дрога во регионот и креирањето мрежи за дистрибуција на хероинот во западноевропските држави. Недозволените прекугранични активности вклучуваат континуирано пренесување на дрога, особено во западниот дел од државата, односно на границата со Косово. Зголемувањето на трговијата

---

<sup>14</sup> Former Yugoslav Republic of Macedonia: Country Overview 2009, European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2009, p.14

<sup>15</sup> Види: <http://www.emcdda.europa.eu/countries/former-yugoslav-republic-of-macedonia>

<sup>16</sup> Тодоровски, Љ., Развивање на стратегии за следење на развојот на понови форми на нарко-криминал во Република Македонија и поставување на стандардизиран систем за контрола на дрога, Докторска дисертација, Факултет за безбедност - Скопје, Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола, 2012, стр.96-97

исто така ја зголемува и достапноста на дрогите во државата, секако по пониски цени. Домашниот пазар, иако е релативно помал од западноевропските, сè уште останува атрактивен, ако се земе предвид константниот и стабилен тренд на зголемување. Во однос на трговијата со канабис приматот го имаат албанските организирани криминални групи.<sup>17</sup>

### **3. Улогата на полициските служби во откривањето на нарко-криминалитетот**

Согласно принципот на владеење на правото, полицијата е јавна институција што се воспоставува со закон, а полициските операции мора да се преземаат во согласност со националното право и со меѓународните стандарди прифатени во соодветната земја и законодавството кое се однесува на полицијата треба да биде достапно и разбирливо за пошироката јавност и доволно јасно и прецизно.<sup>18</sup> Во таа смисла, основни задачи на полицијата во едно демократско општество согласно принципот на владеење на правото се: одржување на јавниот ред и мир и поредокот во општеството; гарантирање, обезбедување и почитување на основните човекови слободи и права, согласно Европската конвенција за човекови права; спречување и борба против криминалот; откривање на криминалот; и обезбедување помош и услужни функции на јавноста.<sup>19</sup>

Со оглед на потребата од размена на информации, како и намалувањето на достапноста на дрогите на локално ниво, од големо значење е концептот на полициското работење во заедницата. Полициското работење во заедницата е филозофија која промовира организациски стратегии кои ја поддржуваат систематската употреба на партнерства и техники за решавање проблеми, проактивно упатувајќи на непосредните услови кои задираат во прашањата од областа на јавната безбедност, како што се криминалот, девијантните појави и сл. Во таа насока, штом полициските органи ќе ја стекнат довербата од населението во заедницата и ќе станат чувари на нивната безбедност, ќе се создадат услови за подобро разбирање на потребите на заедницата и на факторите за криминал.<sup>20</sup>

Традиционално, задачата на полициските служби во насока на спречувањето на нарко-криминалитетот се огледува преку преземање на мерки и активности насочени непосредно

---

<sup>17</sup> Drug Situation Analysis Report South Eastern Europe, Paris Pact Initiative, A partnership to counter the trafficking and consumption of opiates originating in Afghanistan, UNODC Programme for South Eastern Europe, 2011, p.21

<sup>18</sup> Арнаудовски, Љ., и др., Полициско работење во мултиетничка средина, Прирачник (второ дополнето издание), Здружение на граѓани Центар за отворена комуникација, Скопје, 2003, стр.58

<sup>19</sup> Чл. 1 од Европскиот кодекс за полициската етика, „Сл. весник на РМ“, бр. 72/07

<sup>20</sup> Kennedy, D. M., Wong, S., The High Point Drug Market Intervention Strategy, Center for Crime Prevention and Control, John Jay College of Criminal Justice Washington, D.C., 2009, p.15

кон откривање и сузбивање на криминалните организации што се занимаваат со трговијата со дрога, независно дали како дел од организираниот криминал или како индивидуална ситна трговија со мали количини на дрога. Поради тоа, неопходна е правилна внатрешна организација на полициските единици, специјализирани за откривање и гонење на казнените дела од областа на трговијата со дрога, составени од професионалци, добро едуцирани и обучени, познавачи на законските прописи, кои треба да постапуваат законски со почитување на основните човекови слободи и права и кои ќе соработуваат со другите органи и институции, а особено со царинските служби. Така, на пример, во зависност од внатрешната организација, во многу држави постои централен орган кој е надлежен за откривање на трговијата со дрога и употребата на дрога, општо познат како Биро за наркотици. Оваа оперативна единица ги акумулира највисоките суштински познавања за дрогите генерално и цели директно кон изворот на проблемите и ги презема најсофистицираните истраги против трговците со дрога. Покрај Бирото за наркотици, постојат и други полициски оддели чија надлежност е откривањето на трговијата со дрога, но најчесто тие се специјализирани за откривање на организираниот криминал.<sup>21</sup>

Организираните криминални групи брзо ги приспособуваат своите модус операнди и го искористуваат напредокот во технологијата со користењето на полупотопливи бродови, беспилотни летала и модерна телекомуникациска опрема за трговија со дрога. Ефективен одговор на овие случувања бара подобро опремени и обучени полициски сили. Поради тоа, од особено значење, покрај специјализираните оддели за откривање на трговијата со дрога, се и граничната полиција (копнена, водена и воздушна во зависност од границите на една држава) чии припадници исто така треба да бидат соодветно обучени за контрола и откривање на трговијата со дрога, единиците за информатичка технологија надлежни за следење на продажбата на дрога во интернет-просторот, службите за криминалистичко разузнавање и, секако, разузнавачките и контраразузнавачките служби кои преку своите канали добиваат информации и за трговијата со дрога, што е од голема важност бидејќи нарко-криминалот неретко е поврзан и со финансирањето на тероризмот и други форми на организиран криминал кои претставуваат закана за националната безбедност.

---

<sup>21</sup> Види: <https://www.researchgate.net/publication/44845761>



Поради сериозноста и вклученоста на голем број лица во овој вид криминал, најчесто како мерки за негово откривање се користат посебните или специјални истражни мерки. Имено, под специјални истражни мерки се подразбираат дејствија на систематско прибирање на информации, на начин со кој не се вознемирува лицето засегнато со нив, применети од страна на полицијата со цел откривање и истрага на казнени дела и осомничени сторители. Од оваа дефиниција произлегува дека се работи за прикриени полициски активности чија цел е прибирање, регистрирање и обработка на информации за сторено казнено дело или за осомничено лице, односно за создавање доказна основа за понатамошни активности за гонење на сторителот на казненото дело.<sup>22</sup> Потребата за примена на овие мерки произлегува од неможноста да се постигнат солидни резултати во борбата против организираниот криминал со конвенционалните мерки, бидејќи класичните мерки и техники на откривање се доволни за откривање на т.н. уличен криминал. Во зависност од законодавството на секоја држава се применуваат различни облици на посебни истражни мерки, а кои во најголем дел произлегуваат од конвенциите за борба против организираниот криминал и препораките на засегнатите страни (држави-потписнички и специјализирани меѓународни агенции или организации што се занимаваат со откривање и сузбивање на организираниот криминал). Меѓутоа, користењето на овие мерки треба да биде прецизно законски регулирано, без да се навлегува во приватниот живот на други лица што се поврзани со лицата или предметите од интерес и секако да се почитуваат основните човекови слободи и права.

Постојат низа посебни истражни мерки, но од аспект на откривањето на трговијата со дрога, согласно Виенската конвенција и Конвенцијата од Палермо, најчесто се користат контролираните испораки. Се работи за техника со која се дозволува недозволена или сомнителна пратка со наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурзори или нивна замена, како и друга стока што недозволена се пренесува да се пропушти од, низ или на териториите на договорните страни, со знаење и под надзор на нивните надлежни органи, со цел да се дојде до примателот или испраќачот на стоката (дрогата) и до неговите соучесници.<sup>23</sup> Оваа мерка исто така се користи како посебна техника при спречување на перење пари, кое многу често е последица од приносите од трговијата од

---

<sup>22</sup> Камбовски, В., Организиран криминал, 2 август С - Штип, Скопје, 2005, стр. 364-365

<sup>23</sup> Чл.1 од Конвенцијата на Обединетите нации за борба против недозволената трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции од 1988 година (Виенска Конвенција)

дрога кои треба да се инфилтрираат во легалните финансиски текови, согласно препораката од ФАТФ, која бара од државите да обезбедат мерки за конфискација на имотот и средствата стекнати преку нелегални активности.

Други посебни истражни мерки што исто така може да се користат за откривање на трговијата со дрога се: тајно набљудување, следење и визуелно-тонско снимање на лица и предмети со технички средства; користење лица со прикриен идентитет за следење и собирање информации или податоци итн.

Мерењето на влијанието на мерките на полициските служби врз нелегалните пазари на дрога е тежок проблем. Конвенционалните пристапи за оценување на ефикасноста на спроведувачите на законите во областа на дрогите се фокусираат на употребата на дрога, заплenuвањето на дрогата и на податоците за апсење. Меѓутоа, овие податоци говорат повеќе за степенот до кој полицијата се вклучува во одредени видови активности и издвојува ресурси отколку за нивната ефективност, бидејќи за криминалот што се однесува на недозволените дроги се далеку поголеми шансите да биде откриен од страна на органите за спроведување на законот отколку тој да им биде пријавен.<sup>24</sup> Од тие причини, како и поради сериозноста и обемот на криминалот со дрогата во светски рамки, националните полициски органи соработуваат меѓу себе преку размена на информации, заеднички акции, организирање семинари, обуки и конференции, а многу често овие служби се организираат во форма на сојузи заради поефикасно и целесходно вршење на своите задачи. Во меѓународни рамки, особено значење за размената на информации околу дрогата имаат Интерпол, Европол, Канцеларијата за дрога и криминал при Обединетите нации, Меѓународното биро за контрола на дрогите и други организации во кои земаат учество голем број држави, а од друга страна националните полициски служби соработуваат со други институции, како во рамките на своите држави така и со другите држави во светот вклучувајќи ги и погореспомнатите служби. Истовремено, препорачливо е спроведување на заеднички специјализирани обуки, за казнените дела од областа на организираниот криминал, вклучително и за трговијата со дрога, психотропни супстанции и прекурзори.<sup>25</sup>

---

<sup>24</sup> Willis, K., Anderson, J., Home, Peter, Measuring the effectiveness of drug law enforcement, Australian Institute of Criminology, Trends & issues in crime and criminal justice No. 406, 2011, p.4

<sup>25</sup> Реформа на полицијата во рамката на реформите на кривично-правниот систем ОНЗ/ЕСПП / Серија на изданија, Том 11, Организација за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), Виена, 2013, стр.188

## **5. Улогата на полициските служби во откривањето на нарко-криминалитетот во Република Македонија**

Република Македонија низ светските, но и низ домашните извештаи се јавува како транзитна земја и дел од „Балканската рута“ за транспорт на дрогата кон Западна Европа. Според тоа, полициските служби во Република Македонија се надлежни за откривање, докажување и разјаснување на криминалот поврзан со дрогата, вклучувајќи го нарко-криминалот на локално и на национално ниво, а со помош на соработката со другите држави или меѓународни организации и на глобално ниво. Истовремено, полициските службеници се надлежни и за одржување на јавниот ред и мир, па оттука произлегува дека имаат надлежност да постапуваат и во случаи на прекршување на јавниот ред и мир од страна на корисниците на дроги што употребуваат дрога на јавни места и за овој вид прекршок се надлежни да изрекуваат прекршочни санкции и одземање на затекнатата дрога. Според тоа, надлежностите на полицијата во нашата држава произлегуваат од Законот за внатрешни работи, Законот за полиција и Законот за прекршоците против јавниот ред и мир.

Така, со Законот за внатрешни работи, покрај уредувањето на внатрешните работи и општите начела за вработените во Министерството за внатрешни работи, се уредуваат и организацијата и надлежноста на Министерството, статусот и посебните должности и овластувања на вработените во Министерството, класификацијата на работните места во Министерството, соработката, контролата на вршењето на работите во Министерството, одговорноста на вработените, евиденции што се водат во Министерството итн.<sup>26</sup> Токму во насока на евиденциите, Министерството за внатрешни работи е единствениот надлежен орган што води евиденција на корисниците на дроги, меѓутоа, на оние корисници што дошле во судир со законот, а не и на останатите што користат дрога, но никогаш не биле откриени од страна на полициските службеници. Тоа значи дека овие евиденции се поврзани со казнените дела по член 215 и член 216 од Кривичниот законик на РМ или се поврзани со прекршоците против јавниот ред и мир за употреба на дрога на јавно место според член 20 од Законот за прекршоците против јавниот ред и мир. Во однос на другите евиденции, Министерството за внатрешни работи води евиденција и за заплнетите парични средства, опрема и имот стекнати со незаконито производство и промет со опојни

---

<sup>26</sup> Чл. 1 од Законот за внатрешни работи, „Сл. весник на РМ“, бр. 42/14, 116/14, 33/15, 120/16 и 127/16

дроги, психотропни супстанции и прекурзори и обезбедува статистички податоци потребни за подготвување национални и меѓународни извештаи што Република Македонија е обврзана да ги испраќа до надлежните институции.<sup>27</sup>

Со Законот за полиција се уредуваат полициските работи, организацијата на полицијата, полициските овластувања и правата и обврските што произлегуваат од работниот однос на полициските службеници во Министерството за внатрешни работи, а кои не се уредени со Законот за внатрешни работи. Оттука, основната функција на полицијата е заштита и почитување на основните слободи и права на човекот и граѓанинот гарантирани со Уставот на Република Македонија, законите и ратификуваните меѓународни договори, заштита на правниот поредок, спречување и откривање на казнени дела, преземање мерки за гонење на сторителите на тие дела, како и одржување на јавниот ред и мир во општеството.<sup>28</sup> Уредувањето на полициските овластувања претставува основа за постапувањето на полициските службеници при откривањето на криминалот, независно дали станува збор за откривање и разјаснување на казнени дела извршени од страна на лица што користат дроги или, пак, за казнени дела од областа на нарко-криминалот, или постапување при прекршоците против јавниот ред и мир, а поврзани со употребата на дрогата.

Согласно наведените закони, а во врска со класификацијата на работните места претставена и преку органограмот, во рамките на Министерството за внатрешни работи се предвидени повеќе служби во чија директна надлежност влегуваат откривањето, разјаснувањето и докажувањето на казнените дела од областа на нарко-криминалот, а не помалку важна е и улогата на другите служби што индиректно се надлежни за откривање на овој вид криминал.<sup>29</sup> Покрај специјализираните оддели и сектори за откривање на трговијата со дрога, од особено значење е и ефикасноста на граничната полиција, која врши гранична контрола согласно Законот за гранична контрола.<sup>30</sup>

Од почетокот на 2014 година во Министерството за внатрешни работи започна имплементација на криминалистичко-разузнавачкиот процес, односно полициско работење водено од разузнавање, што подразбира воведување на голем број стандардни

---

<sup>27</sup> Чл. 11 од Законот за контрола на опојни дроги и психотропни супстанции, „Сл. весник на РМ“, бр. 103/2008, 124/10, 164/13, 149/15 и 37/16

<sup>28</sup> Чл. 1 и чл. 3 од Законот за полиција, „Сл. весник на РМ“, бр.114/06, 6/09, 145/12, 41/14 и 33/15

<sup>29</sup> Види: <http://www.mvr.gov.mk/page/organogram>

<sup>30</sup> Чл. 2 од Законот за гранична контрола, „Сл. весник на РМ“, бр. 171/10, 41/14, 148/15 и 55/16

оперативни процедури со цел стандардизација на полициското работење со она на земјите-членки на ЕУ. Имено, воведувањето на националниот разузнавачки модел нужно наметна и реорганизација на Бирото за јавна безбедност, со што функцијата на аналитичките служби во Бирото значително се промени и на постојната аналитичка функција, ориентирана пред сè на статистика, ѝ се додаде и разузнавачката функција, која се извршува преку создавање посебни работни места - инспектори за разузнавање кои се задолжени за правилно и насочено собирање, проценување и споделување на разузнавачките информации собрани од страна на сите полициски службеници во рамките на Бирото.<sup>31</sup> Но, доделувањето на оваа значајна функција не беше поддржано со соодветен информатички развој и соодветна техничка опременост, па во моментот аналитичките служби ни оддалеку не ги задоволуваат стандардите што се бараат од една современа криминалистичко-разузнавачка единица, иако постои национална криминалистичко-разузнавачка база на податоци која претставува интегриран информациски систем кој овозможува обработка и давање на користење податоци меѓу надлежните државни органи, како и размена со странски субјекти, со цел спречување и откривање кривични дела согласно закон.<sup>32</sup>

Имајќи ги предвид неконвенционалната форма на овој вид криминал и тешкотиите во неговото откривање, а понатаму и во неговото докажување, законодавецот предвидел низа законски одредби со кои се реализира функцијата на полициските органи во однос на откривањето, разјаснувањето и докажувањето на казнените дела од областа на нарко-криминалот. Така, од особено значење за откривање на нарко-криминалот и негово разјаснување и докажување се одредбите од Законот за кривична постапка, во кои законодавецот предвидел надлежност на Министерството за внатрешни работи да побара спроведување на посебни истражни мерки од јавниот обвинител или од судијата на претходна постапка во зависност од видот на истражната мерка. Јавниот обвинител, односно судијата на претходната постапка при издавањето на наредбата за спроведување на мерките целосно ја разгледува криминалната ситуација од која произлегува барањето, ја цени неговата основаност и потоа пристапува кон издавање наредба за спроведување на предложената мерка од страна на подносителот на барањето. Притоа, во овој закон

---

<sup>31</sup> Стратегија за развој на полицијата 2016-2020, Проект финансиран од Европската Унија „Понатамошна институционална надградба и градење на капацитетите на полицијата во областа на граничното управување, работата на полицијата со заедницата и борба против организираниот криминал“ Оперативна програма Техничка помош за институционална надградба ТАИБ 2010, Скопје, 2016, стр.19

<sup>32</sup> Чл. 1од Законот за национална криминалистичко-разузнавачка база на податоци, „Сл. весник на РМ“, бр.120/09

таксативно се наведени мерките што може да се применат, за кои дела и во кои рокови, при што по истекот на предвидениот рок овластените полициски службеници се должни да поднесат извештај за применетите мерки и откриените казнени дела.<sup>33</sup>

Оттука произлегува дека полициските служби не само што соработуваат меѓусебно во рамките на Министерството туку соработуваат и со Јавното обвинителство и со судовите. Од друга страна, пак, Министерството соработува и на меѓународно ниво со министерствата од други држави, како и со меѓународните организации Интерпол и Европол, односно регионалните организации како Селек, редовно испраќа свои службеници на обуки организирани од ОБСЕ или од Канцеларијата на дроги и криминал при ОН, спроведува проекти на ЕУ за воспоставување меѓународни координативни единици на органите надлежни за спроведување на законот<sup>34</sup> и изготвува стратешки извештаи, како што е процената на закани од сериозен и организиран криминал.<sup>35</sup>

## **6. Заклучни согледувања**

Зависноста од дроги е општествена појава која е составен и нераскинлив дел од развојот на секое општество и која во континуитет покажува тенденција на пораст, а пак од друга страна, порастот на зависноста од дроги е непосредно поврзан за криминалитетот, што се огледува низ податоците за трговијата со дрога и за другите илегални дејствија поврзани со производството, дистрибуцијата и прометот со дроги. Постојењето на сите овие илегални дејствија, доведува и до формирање на посебен вид криминалитет поврзан со дрогите познат како нарко-криминалитет, чие создавање е мотивирано од високите профити кои се стекнуваат преку трговијата со дроги. Овој криминалитет, исто како и самата зависност од дроги, е во постојан пораст, а криминалните групи кои се занимаваат со овој вид на криминалитет стануваат сè поорганизирани, попрофесионализирани и секако пософистицирани следејќи ги најновите технолошки достигнувања и трендови. Со други зборови, за овие криминални групи не постојат граници, па токму поради тоа неопходно е преземање на сите неопходни механизми за нивно навремено откривање и спречување, а сето тоа во насока на превенирање на зависноста од дроги на долг рок. Во тој поглед особено значење имаат

---

<sup>33</sup> Чл. 252-256 од Законот за кривична постапка, „Сл. весник на РМ“, бр. 150/10, 51/11, 100/12 и 142/16

<sup>34</sup> Јанкулоска, Г., Современи методи во сузбивањето на транснационалниот економско-финансиски криминал (докторска труд), Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола, Факултет за безбедност - Скопје, Скопје, 2015, стр.292

<sup>35</sup> Процена на закани од сериозен и организиран криминал, Министерство за внатрешни работи на Република Македонија, Биро за јавна безбедност, Скопје, 2016, стр.7

полициските служби кои се задолжени не само за откривање на нарко-криминалитетот кој најчесто е дел од организираниот криминалитет, туку и за откривање на т.н. уличен криминалитет со дроги преку кој се дејствува врз намалување на достапноста на дрогите до крајните корисници. Улогата на полициските служби во откривањето и сузбивањето на нарко-криминалитетот се огледа преку мерките и активностите кои ги преземаат, а од особено значење за реализирање на доверените задачи е правилната организација на полициските служби и нивната опременост и екипираност, како и нивната меѓусебна соработка, но соработката со другите национални и меѓународни институции и организации. Сето ова, на крајот ќе придонесе за превенирање на зависноста од дроги, бидејќи токму навремето откривање на нарко-криминалитетот претставува императив за ефикасна превенција од дроги.

### **Библиографија**

1. Арнаудовски, Љ., и др., Полициско работење во мултиетничка средина, Прирачник (второ дополнето издание), Здружение на граѓани Центар за отворена комуникација, Скопје, 2003;
2. Drug Situation Analysis Report South Eastern Europe, Paris Pact Initiative, A partnership to counter the trafficking and consumption of opiates originating in Afghanistan, UNODC Programme for South Eastern Europe, 2011;
3. Европски кодекс за полициската етика, „Службен весник на РМ“, бр. 72/07;  
European Drug Report 2017: Trends and Developments, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017;
4. Former Yugoslav Republic of Macedonia:Country Overview 2009, European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2009;
5. Гогов, Б., Движење на криминалот со дрога во Република Македонија, Безбедност, бр. 3, Скопје, 1998;
6. Јанкулоска, Г., Современи методи во сузбивањето на транснационалниот економско-финансиски криминал (докторска труд), Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола, Факултет за безбедност - Скопје, Скопје, 2015;
7. Камбовски, В., Организиран криминал, 2 август С - Штип, Скопје, 2005

8. Kennedy, D. M., Wong, S., The High Point Drug Market Intervention Strategy, Center for Crime Prevention and Control, John Jay College of Criminal Justice Washington, D.C., 2009;
9. Конвенција на ООН против незаконитиот промет со опојни дроги и психотропни супстанции од 1988 година;
10. Лајман, Д., М., Потер, Б., Г., Организиран криминал, Магор, Скопје, 2009
11. Mounteney, J., Oteo, A., Griffiths, P., European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, The internet and drug markets, EMCDDA Insights 21, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2016
12. Процена на закани од сериозен и организиран криминал, Министерство за внатрешни работи на Република Македонија, Биро за јавна безбедност, Скопје, 2016;
13. Реформа на полицијата во рамката на реформите на кривично-правниот систем ОНЗ/ЕСПП / Серија на изданија, Том 11, Организација за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), Виена, 2013;
14. Стратегија за развој на полицијата 2016-2020, Проект финансиран од Европската Унија „Понатамошна институционална надградба и градење на капацитетите на полицијата во областа на граничното управување, работата на полицијата со заедницата и борба против организираниот криминал“ Оперативна програма Техничка помош за институционална надградба ТАИБ 2010, Скопје, 2016;
15. Годоровски Ј., Развивање на стратегии за следење на развојот на понови форми на нарко-криминал во Република Македонија и поставување на стандардизиран систем за контрола на дрога, Докторска дисертација, Факултет за безбедност - Скопје, Универзитет „Св. Климент Охридски“ - Битола, 2012;
16. Willis, K., Anderson, J., Home, Peter, Measuring the effectiveness of drug law enforcement, Australian Institute of Criminology, Trends & issues in crime and criminal justice No. 406, 2011;
17. Закон за внатрешни работи, „Сл. весник на РМ“, бр. 42/14, 116/14, 33/15, 120/16 и 127/16;
18. Закон за гранична контрола, „Сл. весник на РМ“, бр. 171/10, 41/14, 148/15 и 55/16;
19. Закон за контрола на опојни дроги и психотропни супстанции, „Службен весник на РМ“, бр. 103/2008, 124/10, 164/13, 149/15, 37/16 и 53/16;
20. Закон за кривична постапка, „Сл. весник на РМ“, бр. 150/10, 51/11, 100/12 и 142/16



21. Закон за национална криминалистичко-разузнавачка база на податоци, „Сл. весник на РМ“, бр.120/09

22. Закон за полиција, „Сл. весник на РМ“, бр.114/06, 6/09, 145/12, 41/14 и 33/15;

### **Интернет извори**

1. <http://www.mvr.gov.mk/page/organogram>
2. <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/illicit-drugs-eu-report-unveils-new-worrying-trends-in-smuggling-and-consumption>
3. <http://www.businessinsider.com/colombian-cocaine-drug-smuggler-using-drones-2016-11>
4. <https://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2005/vol1/html/42368.htm>
5. <https://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2006/vol1/html/62111.htm>
6. <https://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2007/vol1/html/80860.htm>
7. <https://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2008/vol1/html/100781.htm>
8. <http://www.emcdda.europa.eu/countries/former-yugoslav-republic-of-macedonia>
9. <https://www.researchgate.net/publication/44845761>

**Sofka Hadjijevska, Ph.D<sup>36</sup>**

**TIMELY DETECTION OF DRUG TRAFFICKING BY POLICE SERVICES - AN  
IMPERATIVE TO PREVENT DRUG ADDICTION**

**1.04 Professional Article**

**UDK: 343.575:351.74(497.7)**

**Abstract**

Drug addiction in modern conditions has reached such proportions, which can rightly be declared as an epidemic. It can be clearly seen from its presence in almost all regions and countries of the world through the increased volume of drug trafficking, the impact it has on the health of individuals and its rapid spread across different social levels. The spread of drug addiction undoubtedly implies the spread of a variety of illegal drug-related activities. In other words, this drug expansion allows constituting a special kind of crime known as drug crime, which has its own characteristics rapidly spreading around the world, due to the possibility of achieving high profits. The discovery of this type of criminal requires the involvement of a large number of social actors. Therefore, the police services have the greatest role in the detection of drug crime, whose efficient operations will not only enable timely detection and prevention of drug crime, but will also, create conditions for preventing drug addiction in the long run.

**Key words:** drug addiction, drug trafficking, drug crime, police services, prevention.

---

<sup>36</sup> PhD in Law, University "St. Cyril and Methodius ", Faculty of Law" Iustinianus Primus "in Skopje